

Zenon Kopański

"Encyklopedia wojen", George C. Kohn, Warszawa 1998 : [recenzja]

Słupskie Studia Historyczne 7, 194-196

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

George V. Kohn, *Encyklopedia wojen*. Przełożył z języka angielskiego Piotr Amsterdamski. Wydawnictwo al. fine, Warszawa 1998, ss.608.

Pierwsze polskie wydanie *Encyklopedii wojen* jest próbą wypełnienia luki istniejącej wśród dzieł o charakterze encyklopedycznym. Zawiera ono 1700 haseł poświęconych światowym konfliktom zbrojnym od roku 2000 p.n.e. po czasy współczesne.

We *Wstępie* George C. Kohn przypomina, że historia wojen jest długa i intrygująca. W wielu wypadkach przeszłość licznych narodów jest historią wojen. Autor podaje również swoją definicję wojny, przez którą rozumie zbrojny konflikt między narodami lub państwami, albo między partiami, ugrupowaniami, czy ludźmi, w obrębie tego samego państwa. Wskazując na różnorodność przyczyn wybuchu konfliktów wymienia, jego zdaniem, główne: spory terytorialne, krzywdy wyrządzone ludności jednego państwa przez mieszkańców drugiego, problemy rasowe, uprzedzenia, konkurencję i ograniczenia w handlu, zawiść o potęgę militarną lub chęć podboju. Następnie przytacza szeroką definicję wojny domowej, rebelii, powstania lub przewrotu, które w razie powodzenia stają się znane jako rewolucje. *Encyklopedia* obejmuje również tego rodzaju konflikty, jak podboje, najazdy, oblężenia, masakry, napady i znaczące bunty. Prezentuje również wiele odrębnych haseł przedstawiających wyjątkowo trudne i ważne bitwy.

Encyklopedia zawiera podstawowe informacje o działaniach wojennych. W celu przekazania pełniejszego i jaśniejszego obrazu konfliktu często zamieszczany jest opis tła politycznego, społecznego i kulturalnego. W każdym hasle zamieszczono nazwę lub nazwy konfliktu, okres w którym miał on miejsce, przyczyny wybuchu, informacje o uczestnikach, zwięzły opis lub zestawienie wydarzeń, przedstawiony wynik lub znaczenie konfliktu. Podany jest także rok urodzenia i śmierci, bądź okres działania, wymienionych w hasle osób – władców, wodzów, generałów, buntowników i innych, liczących się w danym konflikcie, postaci.

Konflikty podane są w kolejności alfabetycznej. Wiele konfliktów ma dwie lub więcej nazw, co może, zapewne wbrew intencjom autora,

utrudnić orientację w poszukiwaniu potrzebnych haseł. Konflikty o takiej samej nazwie, lecz innych okresach trwania, ułożone są w porządku chronologicznym; na przykład wojny rosyjsko-tureckie (11 konfliktów), angielsko-francuskie (15 wojen), bizantyjsko-muzułmańskie (w liczbie 15).

W *Encyklopedii* mamy też blisko trzydzieści haseł dotyczących historii Polski. Część haseł odnosi się do konfliktów znanych, przykładowo: pierwsza i druga wojna światowa – główne fronty; wojna polsko-rosyjska 1919-1920; ugandyjskie wojny religijne 1885-1892. Wiele haseł dotyczy konfliktów całkiem nieznanymi, jak powstanie Hukbala-hapy 1946-1954, rewolta regulatorów w 1771 r., czy powstanie siostr Trung w latach 39-43.

Nazwy wojen, rewolucji, buntów i konfliktów zestawione są w indeksie. Wyszukiwanie odpowiednich haseł przy pomocy indeksu może jednak rodzić pewne problemy. Wiąże się to, w kilku przypadkach, ze stosowaniem przez George C. Kohna innego, niż w polskiej historiografii, nazewnictwa. Według autora, na przykład, pierwsza wojna północna to konflikt w latach 1655-1660, a nie w latach 1563-1570. Pierwszego międzynarodowego konfliktu o panowanie nad Bałtykiem należy szukać pod hasłem *Inflanckie wojny 1558-1583*. Wielka wojna północna lat 1700-1721 w *Encyklopedii* zaprezentowana jest jako druga wojna północna, gdy tymczasem w polskiej historiografii ta ostatnia wojna przypada na lata 1655-1660.

W indeksie znajduje się hasło *Pierwsza francuska wojna religijna 1532-1563*. Na próżno jednak szukać w wykazie kolejnych etapów wojen religijnych. Tymczasem, po odszukaniu wspomnianego hasła okazuje się, że zawiera ono nie tylko świetną charakterystykę pierwszej wojny, ale i ośmiu następnych, aż do edyktu nantejskiego w 1598 r.

Przykładem innego ujęcia wojen jest także znany z polskich podręczników historii temat wojen włoskich w pierwszej połowie XVI wieku. W *Encyklopedii* mamy ten wielki konflikt francusko-habsburski podzielony na szereg haseł: *Włoska wojna Karola VIII 1494-1495*; *Włoska wojna Ludwika XII 1499-1503*; *Włoska wojna między Karolem V a Franciszkiem I 1521-1525, 1526-1530*, itd.

Dowodem nadmiernego rozdrobnienia haseł jest *Wojna trzech Henryków* (według indeksu na s.578 – tu jednak w ogóle hasła nie ma). Na s.518 znajduje się natomiast hasło *Trzech Henryków wojna* z zalece-

niem: patrz *Francuska wojna religijna ósma 1585-1589*. Takich przykładów, wprowadzających pewne zamieszanie, jest więcej. Czytelnik słabiej przygotowany, mniej zorientowany w wydarzeniach historycznych, może mieć pewne problemy z odnalezieniem potrzebnego hasła.

Mimo tych w istocie drobnych zastrzeżeń, głównie natury technicznej, dzieło George C. Kohna należy ocenić bardzo wysoko. Autor wykonał olbrzymią pracę przygotowując starannie wiele obszernych haseł z okresu około 4 tysięcy lat. Encyklopedia wojen może być doskonałą pomocą dla nauczycieli, studentów historii i wszystkich interesujących się przeszłością.

Zenon Kopański
WSP Słupsk

M a r i a n M r o c z k o, *Stanisław Koziński (1876-1958).*
Biografia polityczna, Gdańsk 1999, ss.353

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego opublikowało cenna pracę prof. dr hab. Mariana Mroczo, *Stanisław Koziński (1876-1958). Biografia polityczna*.

M. Mroczo, historyk dziejów najnowszych, jest profesorem w Instytucie Historii Uniwersytetu Gdańskiego. Opublikował dotychczas 110 prac i artykułów naukowych, w tym: *Związek Obrony Kresów Zachodnich 1921-1934* (Gdańsk 1977); *Problemy kształtowania myśli zachodniej w Drugiej Rzeczypospolitej* (Gdańsk 1981); *Polska myśl zachodnia 1918-1939* (Poznań 1986); *Lwów. Zarys dziejów i zabytki* (Gdańsk 1992); *Ziemie dzielnic pruskiej w polskich koncepcjach i działalności politycznej 1864-1939* (Gdańsk 1994). Pod jego redakcją ukazało się również kilka prac zbiorowych, w tym – między innymi – opublikowane w ostatnich latach: *Gdańsk 1945* (Gdańsk 1996); *Górny*